

**Hallituksen esitys Eduskunnalle sairausvakuutuslaiksi
annetun hallituksen esityksen (HE 50/2004 vp) täydentä-
misestä**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Hallitus antoi huhtikuussa 2004 eduskunnalle esityksen sairausvakuutuslaiksi. Tarkoituksena on säätää uusi sairausvakuutuslaki. Hallitusohjelman mukaisesti ehdotetaan toteutettavaksi lyhytkestoisia työsuhteita ja niin sanottuja peräkkäisiä synnytyksiä koskevat päivärahan määräytymisperusteiden muutokset. Samoin hallitusohjelman mukaisesti vähimmäismääräiseen päivärahaetuuteen ehdotetaan tehtäväksi tasokorotus. Myös työnantajalle maksettavaa vuosilomakustannuskorvausta ehdotetaan korotettavaksi, ja matkakustannusten korvaamista koskeviin säännöksiin ehdotetaan lisättäväksi matkojen yhdistelyn toteuttamisesta seuraavat muutokset. Kun esitykset liittyvät sairausvakuutusehdotukseen, on tarkoituksenmukaista toteuttaa edellä mainitut ehdotukset täydentämällä esitystä sairausvakuutuslaiksi.

Esityksessä ehdotetaan, että lyhytkestoissa työsuhteissa työllistyneiden vakuutettujen päivärahaetuuksien määräytymisperusteita parannettaisiin. Ehdotuksen mukaan, jos vakuutettu tulee työkyvyttömäksi tai oikeutuksi vanhempainpäivärahaan taikka erityishoitorahaan kuukauden kestäneen työllistymisen jälkeen, etuuden perusteena oleva vuosityötulo voitaisiin määritellä kertomalla se kuukauden työtulosta. Esityksessä ehdotetaan myös, että niin sanottujen peräkkäisten synnytysten kohdalla vanhempainpäiväraha voitaisiin määritellä edellisen vanhempainpäivärahan perusteena olleiden työtulojen perusteella. Ehdotuksilla pyritään ehkäisemään eräitä väliinputoamistilanteita.

Esityksessä ehdotetaan myös, että sairausvakuutuslain mukainen vähimmäismääräinen päiväraha korotettaisiin nykyisestä 11,45 eurosta päivässä 15,20 euroon päivässä. Lisäksi työnantajalle maksettavan vuosilomakustan-

nuskorvauksen määrää ehdotetaan korotettavaksi. Ehdotuksen mukaan vuosilomakustannuskorvauksen määrä olisi työntekijälle maksettu vanhempainpäiväraha kerrottuna 1,55:llä.

Matkakustannusten korvaamista koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että ne tukisivat matkojen yhdistelyä koskevia järjestelyjä. Ehdotuksen mukaan sairausvakuutuslain tarkoittamana halvimpana matkustustapana pidetään ensisijaisesti kaikille avointa, yleistä ja säännöllistä joukkoliikennettä sekä siihen ketjuttamalla yhdistettyä eri liikennevälineestä toiseen vaihtamalla tehtyä matkaa. Halvimpana pidettäisiin myös palveluliikennettä ja kutsujoukkoliikennettä. Jos näitä matkustustapoja ei olisi käytettävissä mutta käytettävissä olisi erityisajoneuvolla suoritettu yhteiskuljetus, vakuutetulla olisi oikeus saada korvausta tällaisesta matkustustavasta aiheutuneista kustannuksista. Jos jokin näistä matkustustavoista olisi käytettävissä, mutta vakuutettu matkustaisi ilman perusteltua syytä yksinään erityisajoneuvolla, matka korvattaisiin niiden kustannusten mukaan, jotka aiheutuisivat matkustamisesta yleisesti käytettävissä olevalla joukkoliikenteellä. Jos vakuutetun terveydentila tai liikenneolosuhteet kuitenkin edellyttäisivät matkustamista erityisajoneuvolla yksin, hänellä olisi oikeus saada korvausta näin tehdyn matkan aiheuttamista kustannuksista.

Esitys liittyy valtion vuoden 2005 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005 samanaikaisesti uuden sairausvakuutuslain kanssa. Päivärahan määräytymisperusteita koskevat muutokset tulisivat kuitenkin voimaan 1 päivänä lokakuuta 2005.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

Päivärahaetuuden perusteena oleva työtulo ja päivärahaetuuden vähimmäismäärä

Ansioperusteinen päivärahaetus voidaan määritellä toimitettuun verotukseen perustuvasta työtulosta tai vakuutetun esittämistä työtuloista. Päivärahaetuudella tarkoitetaan sairauspäivärahaa, vanhempainpäivärahaa ja erityishoitorahaa. Vanhempainpäivärahalla tarkoitetaan puolestaan erityisäitiys-, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa sekä osittaista vanhempainrahaa.

Voimassa olevien säännöksiä ja täydennettäväksi esitettävän sairausvakuutuslakia koskevan hallituksen esityksen (HE 50/2004 vp) mukaan päivärahaetus on 70 prosenttia vakuutetun verotuksessa todettujen vuosityötulojen kolmasosasta laissa tarkoitettuihin tulorajoihin asti. Päivärahaetus määräytyy työkyvyttömyyden tai vanhempainpäivärahoikeuden taikka erityishoitorahaoikeuden alkamista edeltäneenä vuonna toimitetussa verotuksessa todettujen työtulojen perusteella. Kansaneläkelaitoksen on vakuutetun tekemästä hakemuksesta arvioitava, mitä on pidettävä vakuutetun työtuloina hänen työkyvyttömyytensä tai vanhempainpäivärahoikeutensa taikka erityishoitorahaoikeutensa alkamista välittömästi edeltäneiden kuuden kuukauden aikana. Jos tällaiset vakuutetun luotettavasti selvittämät tulot kahdella kerrottuna (vuosituloksi muuttaminen) ovat jatkuvasti olleet vähintään 20 prosenttia suuremmat kuin verotuksessa todetut tulot, käytetään päivärahaetuuden perusteena näitä vakuutetun itsensä esittämiä tuloja.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan sairaus- ja vanhempainpäivärahan sekä erityishoitorahan vähimmäismäärä on 11,45 euroa.

Vuosilomakustannusten korvaaminen työnantajalle

Työnantajalle korvataan erityisäitiys-, äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaan aikana työn-

tekijälle kertyvistä vuosilomista aiheutuva kustannuksia. Työnantajalla on oikeus korvaukseen, jos työnantajan on maksettava työntekijälle vuosilomapalkkaa tai lomakorvausta siltä ajalta, jolta työntekijä olematta työssä on saanut erityisäitiys-, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa. Vuosilomakustannuskorvausta voidaan maksaa myös silloin, jos työnantajalla on velvollisuus maksaa vuosilomapalkkaa tai lomakorvausta ajalta, jona vakuutettu saa vanhempainvapaan aikana osittaista vanhempainrahaa ja on osa-aikatyössä toisen työnantajan palveluksessa.

Korvaus maksetaan jälkikäteen vanhempainpäivärahakausien päätyttyä. Korvausta maksetaan myös säästövapaan ajalta. Korvausta maksetaan jokaiselta kalenterikuukaudelta, jolta vuosilomaa on kertynyt perhevapaan ajalta edellyttäen, että vanhempainpäivärahapäiviä on ollut kalenterikuukauden aikana vähintään 14. Korvausta maksetaan 2,5 päivältä kalenterikuukautta kohti. Korvauksen määrä päivää kohti on työntekijälle vuosiloman kertymisajalta maksetun erityisäitiys-, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan määrä. Jos etuuden määrä on vaihdellut kalenterikuukauden aikana, korvaus on keskimääräisen edellä mainitun etuuden suuruinen. Vuosilomakustannuskorvausta ei makseta enempää kuin se määrä, jonka työnantaja on ollut velvollinen maksamaan vuosilomapalkkana tai lomakorvauksena.

Matkakustannusten korvaaminen

Vakuutetulla on oikeus saada sairausvakuutuslain (364/1963) mukaista korvausta hänelle sairauden hoidon aiheuttamista tarpeellisista kustannuksista. Tämä tarkoittaa myös sairauden tai raskauden ja synnytyksen vuoksi tehtyjen tarpeellisten matkakustannusten korvaamista.

Ehdotetun uuden sairausvakuutuslain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetään sairaanhoitokorvausten yleisestä tarpeellisuusperiaatteesta. Näiden säännösten nojalla vakuutetulla on oikeus saada sairauden hoitoon liit-

tyvän matkan aiheuttamista kustannuksista korvausta siltä osin kuin matka tarpeettomia kustannuksia välttämällä, vakuutetun terveydentilaa kuitenkin vaarantamatta olisi tullut maksamaan. Ehdotetun sairausvakuutuslain 4 luvun 1 §:n perusteella korvataan vakuutetun tekemät matkat. Luvun 3 §:n nojalla korvataan lääkärin, hammaslääkärin tai asianmukaisen ammattikoulutuksen saaneen henkilön vakuutetun luokse tekemästä kotikäynnistä aiheutuneet matkakustannukset. Luvun 2 §:ssä säädetään muun henkilön kuin vakuutetun tekemän matkan korvaamisesta.

Vakuutetulle aiheutuneet matkakustannukset korvataan kokonaan siltä osin kuin ne yhteen suuntaan tehdyltä matkalta ylittävät 9,25 (vuoden 2004 taso) euron omavastuuosuuden. Vakuutetun matkakustannuksina korvataan myös hänen matkan aikana välttämättä tarvitsemansa saattajan matkasta aiheutuneet kustannukset. Vakuutetulle aiheutuneena matkakustannuksena korvataan myös hänen perheenjäsenensä tai muun häneen verrattavan henkilön erikseen tekemän matkan kustannukset esimerkiksi sairaalaan, jos matka on ollut tarpeellinen vakuutetun hoitoon osallistumisen vuoksi.

Kun vakuutetun maksettavaksi kuuluvan kiinteän kertaomavastuuosuuden tai sen alle jääneiden korvaamatta jääneiden matkakustannusten yhteismäärä ylittää 157,26 euron (vuoden 2004 taso) vuotuisen omavastuuosuuden, korvataan saman kalenterivuoden aikana tehtyjen tarpeellisten matkojen aiheuttamat kustannukset kokonaan.

Matkakustannuksista maksetaan korvausta sen mukaan, minkä matka tulee maksamaan käyttäen halvinta matkustustapaa. Käytännössä halvimpana matkustustapana pidetään julkista, kaikille avointa ja säännöllistä yleistä linja-auto- tai junaliikennettä. Jos vakuutettu ei ole käyttänyt halvinta matkustustapaa ja jos käytetyn matkustustavan katsotaan olleen sairauden tai liikenneolosuhteiden vuoksi perusteltu, myönnetään korvaus todellisten kustannusten mukaan kuitenkin enintään vahvistetun taksan mukaisesta määrästä. Tällöin korvaus suoritetaan esimerkiksi yksin taksilla tehdystä matkasta käyttäen korvausperusteena liikenne- ja viestintäministeriön vahvistamaa taksitaksaa.

Luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä

annetun lain (343/1991) 11 §:n nojalla liikenne- ja viestintäministeriö voi tarvittaessa vahvistaa taksitaksan, sairaankuljetustaksan ja linjaliikenteen valtakunnallisen sarjalipputaksan. Rajavartiolaitoksen kalustolla suoritettujen kuljetusten korvausperusteena käytetään sisäasiainministeriön asetusta rajavartiolaitoksen suoritteiden maksuista (1378/2001). Puolustusvoimien kalustolla suoritettujen kuljetusten korvausperusteena käytetään puolustusministeriön asetusta puolustusministeriön hallinnonalan maksullisista suoritteista (1343/2003). Junalla ja linja-autolla tehdyn matkan aiheuttamien kustannusten korvausperusteena on käytetty VR Oy:n ja Oy Matkahuolto Ab:n päättämiä maksuperusteita. Kansaneläkelaitoksen hallituksen päätöksellä on vahvistettu oman tai vieraan omistaman auton, moottoriveneen, moottorikelkan ja moottoripyörän sekä yksityisen helikopterin korvausperusteet.

2. Nykytilan arviointi

Päivärahaetuuden perusteena oleva työtulo ja päivärahaetuuden vähimmäismäärä

Voimassa olevalla vanhempainvapaajärjestelmällä pyritään tukemaan perheen mahdollisuuksia sovittaa yhteen työ- ja perhe-elämä. Olennaisena osana tätä tavoitetta on pidettävä lapsiperheiden toimeentulon turvaamista ja lapsiperheiden köyhtymisen ja syrjäytymisen torjumista. Voimassaolevat vanhempainpäivärahojen määrä koskevat säännökset ovat pääosin kattavia ja turvaavat vakuutetulle hänen aikaisempaa toimeentulonsa tasoa vastaavat etuudet. Päivärahaajärjestelmässä on kuitenkin eräitä etuuden määrän laskemiseen liittyviä kehittämistarpeita.

Toisiaan läheisesti seuraavien raskauksien osalta on pidettävä puutteena sitä, että äidin tai isän vanhempainpäivärahan perusteena oleva työtulo saattaa jäädä huomattavan alhaiseksi, jos hän on käyttänyt hyväkseen työsopimuslain mukaista mahdollisuutta hoitovapaaseen edellisen lapsen syntymän jälkeen. On myös pidetty tarpeellisena kehittää niin sanottuja pätkätoita tekevien vakuutettujen toimeentulon turvan tasoa. Tämä koskee vanhempainpäivärahan, sairauspäivärahan ja erityishoitorahan määrää koskevia säännök-

siä. Voimassa olevia päivärahan perusteena olevaa työtuloa taikka päivärahan määrän laskuperusteita koskevia säännöksiä ei voida kaikilta osin pitää kattavina taikka työllistymiseen kannustavina.

Vuosilomakustannusten korvaaminen työnantajalle

Vuosilomakustannuskorvausta koskevia säännöksiä on viimeksi muutettu perhevaapaauudistuksen yhteydessä lainmuutoksella (1079/2002), joka tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003. Tuolloin pyrittiin korjaamaan vuosilomakustannusten tasausjärjestelmässä olleita puutteita yksinkertaistamalla hakemusmenettelyä. Vuosilomakustannusten korvauksia maksettiin selvästi vähemmän kuin lakia valmisteltaessa arvioitiin. Korvausjärjestelmän vähäisen käytön arveltiin johtuvan osittain monimutkaisesta hakemusmenettelystä. Muutoksen voimaantulon jälkeen maksettujen vuosilomakustannuskorvausten määrä onkin selkeästi noussut; kun vuonna 2002 vuosilomakustannuskorvauksia maksettiin 13,3 miljoonaa euroa, vuonna 2003 määrä oli 26,4 miljoonaa euroa ja vuoden 2004 arvio on 31,0 miljoonaa euroa.

Nykyjärjestelmän ongelmaksi on koettu paitsi se, että vuosilomakustannukset rasittavat erityisesti naisvaltaisia aloja, sillä naiset pitävät edelleen suurimman osan vanhempainvapaista, myös se, ettei vuosilomakustannuskorvaus kata riittäväällä tavalla työnantajalle aiheutuvia kustannuksia. Onkin pidetty tarpeellisena kehittää nykyjärjestelmää siten, että työnantajalle aiheutuvien vuosilomakustannusten korvausastetta parannetaan. Matkakustannusten korvaaminen

Voimassa olevan sairausvakuutuslain (364/1963) nojalla vakuutetulla on oikeus matkakorvaukseen matkan aiheuttamista kustannuksista halvimman matkustustavan mukaan ottamalla huomioon hänen terveydentilansa tai matkan aikana vallinneet liikenneolosuhteet. Sairausvakuutuslaissa ei ole otettu huomioon julkisessa liikenteessä tapahtunutta kehitystä. Uusina liikennemuotoina on liikenne- ja viestintäministeriön strategian mukaisesti kehitetty palveluliikennettä, kutsujoukkoliikennettä, matkojen ketjuttamista ja kuljetusten yhdistelyä. Vaikka näitä lii-

kennemuotoja olisikin paikkakunnalla olemassa, vakuutetut ovat usein matkustaneet esimerkiksi terveyskeskukseen tai sairaalaan yksin taksilla, vaikka heidän terveydentilansa ei olisi sitä edellyttänyt. Myöskään hallituksen esityksessä sairausvakuutuslaiksi ei ole ehdotettu muutoksia matkojen korvaamista koskeviin periaatteisiin.

Väestön ikääntyminen, julkisen laitoshoidon sijaan tullut palveluasuminen sekä perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon keskittäminen yhä harvempiin yksikköihin ovat lisänneet matkustustarvetta ja pidentäneet tehtyjä matkoja. Samanaikaisesti on säännöllinen linja-autoliikenne vähentynyt, mikä on lisännyt erityiskulkuneuvojen, kuten taksien käytön tarvetta.

Kansaneläkelaitoksella on vuodesta 1999 ollut kokeiluja matkojen yhdistelystä sekä ketjuttamisesta takseja ja muita liikennevälineitä hyväksi käyttäen. Tavoitteena on ollut löytää keinoja matkakustannusten kasvun hillitsemiseksi niin, että asiakkaiden palvelutaso ei kärsi. Kokeiluista saadut tulokset ovat olleet niin positiivisia, että käytetyt keinot on syytä ottaa soveltuvin osin käyttöön koko maassa.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Yleistä

Pääministeri Matti Vanhasen hallitus on hallitusohjelmassaan useassa kohdassa korostanut perheiden toimeentulon turvan tason parantamisen merkitystä ja toisaalta työllisyyden tukemista myös työnantajalle aiheutuvien menojen alentamisen muodossa. Hallitusohjelma edellyttää ansiosidonnaisten vanhempain- ja sairauspäivärahojen saantiedellytysten parantamista korjaamalla eräitä väliinputoamistilanteita kuten lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijöiden asemaa, ja sosiaaliturvan työntekoon kannustavia piirteitä. Hallitusohjelmassa on myös sitouduttu siihen, että vuoden 2005 alusta lukien sairausvakuutuslain mukaisten päivärahaetuksien vähimmäismäärää nostetaan.

Myös yrittäjyyden tukeminen on keskeinen hallituksen ohjelmallinen tavoite. Vuosilomakustannuskorvausten korvausasteen pa-

rantamisella on kiinteä yhteys etenkin pienten yritysten mahdollisuuksiin työllistää sijaisia perhevapaiden aikana.

Sairausvakuutuslain mukaisesti korvattavien matkakustannusten - samoin kuin muun muassa kunnan kustannettaviksi tulevien matkojen - jatkuva kasvu väestön yhä ikääntyessä on kehityssuunta, johon on tarpeellista puuttua, jotta tarpeellinen tuki- ja korvausjärjestelmä pystytään turvaamaan myös tulevaisuudessa. Matkakustannusten korvaamista koskeva muutosehdotus on kuitenkin osa laajempaa kokonaisuutta, jonka tavoitteena ei ole yksinomaan korvausmenojen kasvun hillitseminen. Matkojen yhdistelyä koskevan järjestelmän rakentamisen olennaisena ytimenä on pidettävä sitä, että järjestelmän kehittämisellä ja vakiinnuttamisella pystytään turvaamaan tasapuoliset palvelut ikääntyvälle väestölle tilanteessa, jossa julkinen liikenne on etenkin haja-asutusseudulla jatkuvan kannattavuutta koskevan haasteen edessä.

Päivärahaetuuden perusteena oleva työtulo ja päivärahaetuuden vähimmäismäärä

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi säännöksiä, jotka koskevat vakuutetun esittämän työtulon huomioimista vanhempainpäivärahan perusteena. Muutos koskisi vakuutetun esittämiä työtuloja silloin, kun vanhempainpäivärahaa ollaan myöntämässä äidille tai isälle tilanteessa, jossa synnytykset seuraavat toisiaan lyhyeksi katsottavan ajan sisällä.

Vanhempainpäivärahan määrä voitaisiin laskea edellisen vanhempainpäivärahan perusteena olleen työtulon perusteella silloin, jos uuden lapsen laskettu synnytyisaika olisi ennen kuin edellinen lapsi on täyttänyt kolme vuotta. Esitys merkitsisi sitä, että tilanteessa, jossa äidin tai isän työtulo edellisen vanhempainpäivärahoikeuden päättymisen jälkeen on jäänyt aikaisemman päivärahan perusteena olevaa tuloa pienemmäksi, etuus voitaisiin määrittellä näiden jo aikaisemmin käytettyjen työtulojen perusteella. Etuuden määrää koskevien säännösten muuttaminen edellä kuvalla tavalla merkitsisi parannusta päivärahan määrässä etenkin sille vanhemmalle, joka on hoitanut edeltävän vanhempainpäivärahauden päättymisen jälkeen lasta kotona las-

ten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa (1128/1996) tarkoitetun kotihoidon tuen turvin. Jotta adoptioperheet eivät joutuisi eri asemaan biologisten perheiden kanssa, ehdotetaan, että erityissäännös koskisi myös adoptiovanhempia. Näin ollen edellisen etuuden perusteena olleista tuloista voitaisiin määrittellä uusi päiväraha myös silloin, jos ei ole kulunut kolmea vuotta edellisen lapsen syntymästä tai hoitoon ottamisesta ennen uuden lapsen laskettua synnytyisaikaa taikka ennen kuin uusi lapsi otetaan hoidettavaksi adoptiotarkoituksessa.

Voimassa olevan lain mukaan vanhempainpäivärahan määrä voi perustua myös sitä edeltäneeseen etuuteen. Nyt esitetyn peräkkäisiä synnytyksiä koskevaan vanhempainpäivärahan erityissäännöksen ehdotetaan kuitenkin koskevan vain työtuloa, johon aiemmin maksettu vanhempainpäiväraha on perustunut. Vanhempainpäiväraha voisi kuitenkin edelleenkin perustua myös sitä suoraan edeltäneeseen etuuteen taikka työtuloon, jos aikaisemmin maksetun vanhempainpäivärahan perusteena ollut työtulo johtaisi pienempään etuuteen.

Sairausvakuutuksen päivärahan määrän laskuperusteet eivät tällä hetkellä mahdollista lyhytkestoisissa työsuhteissa työllistyvien henkilöiden erityistyyppisen työmarkkina-aseman huomioimista päivärahan määrää laskettaessa. Voimassa olevat säännökset johtavat siihen, että pääsääntöisesti vasta kuusi kuukautta kestänyt työllistyminen tuottaa vakuutetulle vuoden työllistymistä vastaavan työtulon päivärahaetuuden perusteeksi. Muissa tilanteissa laskutapa alentaa laskennallista kuukausitulon määrää. Esityksessä ehdotetaan, että lyhytkestoisissa työsuhteissa työllistyvien vakuutettujen päivärahaetuuden määräytymisen perusteita muutettaisiin siten, että vähintään kuukauden työtulo voitaisiin muuttaa kertomalla vuoden työtuloksi silloin, jos työllistymisen on ollut tarkoitus kestää kuukautta kauemmin ja se on keskeytynyt työkyvyttömyyden taikka vanhempainpäiväraha- tai erityishoitorahaoikeuden alkamisen vuoksi.

Sairaus- ja vanhempainpäivärahan sekä erityishoitorahan vähimmäismäärä on voimassa olevan lain mukaan 11,45 euroa päivässä. Etuuden vähimmäismäärää on viimeksi koro-

tettu lailla, joka tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2003. Tätä ennen vuodesta 1996 lukien äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainrahan sekä erityishoitorahan vähimmäismäärä oli 10,09 euroa (60 markkaa) päivässä. Sairauspäiväraha ja kuntoutusrahan vähimmäismäärä on ollut niinkään 10,09 euroa huhtikuun alusta 2002 voimaan tulleiden lainmuutosten seurauksena. Hallitusohjelman mukaisesti lapsiperheiden aseman parantamiseksi sairaus-, äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahan sekä erityishoitorahan vähimmäismäärä ehdotetaan korotettavaksi 15,20 euroon arkipäivältä.

Vuosilomakustannusten korvaaminen työnantajalle

Esityksessä ehdotetaan vuosilomakustannuskorvauksia koskevaa järjestelmää kehitettäväksi siten, että työnantajalle korvattaisiin nykyistä suurempi osa tämän työntekijälle maksamasta lomapalkasta taikka lomakorvauksesta. Voimassa olevan lain mukaan työnantajalle maksettavan korvauksen määrä päivää kohti on työntekijälle vuosiloman kertymisajalta maksetun vanhempainpäivärahan suuruinen. Ehdotuksen mukaan korvausta korotettaisiin siten, että korvauksen määrä päivää kohti olisi vanhempainpäivärahan määrä kerrottuna kertoimella, jonka suuruus on 1,55.

Matkakustannusten korvaaminen

Esityksen tavoitteena on hyödyntää Kansaneläkelaitoksen kokeiluhankkeiden kautta saatuja kokemuksia sairausvakuutuksen korvaamisissa matkoissa niin, että ketjukuljetuksia, palveluliikennettä, kutsujoukkoliikennettä ja yhdistelykuljetuksia siirryttäisiin käyttämään säännönmukaisesti niillä alueilla, joilla tällaista palvelua on järjestetty. Koska sairausvakuutuslain nojalla maksetut matkakorvaukset ovat viime vuosina kasvaneet keskimäärin 7—10 prosenttia vuodessa, näillä keinoilla hillittäisiin matkakustannusten kasvua asiakaspalvelua heikentämättä. Vakuutetut ohjattaisiin käyttämään käytettävissä olevia edullisimpia matkustustapoja, kuten takseilla ja pienoislinja-autoilla suoritettavia yhteiskuljetuksia.

Edellä esitetyn perusteella ehdotetaan, että, jos vakuutettu terveydentilansa tai liikenneolosuhteiden vuoksi ei voi käyttää kaikille avointa yleistä joukkoliikennettä, pääsääntö olisi, että ollakseen oikeutettu saamaan matkakorvauksen hänen tulisi käyttää yhteiskuljetusta tai ketjutettua matkustustapaa, silloin kun sellainen on käytettävissä. Kiireellisissä hoitoon hakeutumisissa vakuutetulla olisi kuitenkin oikeus saada korvausta todellisten kustannusten mukaan, vaikka yhteiskuljetus tai muu halvempi matkustustapa olisikin käytettävissä. Kiireellisellä hoitoon hakeutumisella tarkoitettaisiin tässä yhteydessä sitä, ettei vakuutetulla ole ollut mahdollisuutta etukäteen tilata yhteiskuljetusta taikka tehdä matkaa ketjuttamisperiaatetta noudattaen. Vakuutetun terveydentilan edellyttäessä hänellä olisi muutoinkin oikeus saada korvaus myös yksin erityisajoneuvolla, kuten taksilla tai ambulanssilla, tehdyn matkan aiheuttamista tarpeellisista kustannuksista.

Yhteiskuljetuksella tarkoitetaan samalta suunnalta tietylle paikkakunnalle, esimerkiksi sairaalaan tai terveyskeskukseen suuntautuvien matkojen yhdistämistä erityisajoneuvon siten, että yksin matkustamisen sijaan samaan autoon saataisiin mahdollisimman monta matkustajaa.

Matkojen ketjuttamisella tarkoitetaan eri liikennemuotojen hyödyntämistä siten, että asiakas matkustaa osan matkasta säännöllisellä linja-autovuorolla tai junalla ja taksilla tai omalla autolla sen matkan osan, jolla linja- tai rautatieliikennettä ei ole. Kuten voimassa olevaa lakiakin sovellettaessa joukkoliikenteellä tarkoitettaisiin linjaliikennettä, ostoliikennettä ja muuta säännöllistä henkilöliikennettä, jonka palvelut ovat yleisesti käytettävissä.

Linjaliikenteellä tarkoitetaan luvanvaraista henkilöliikennettä, joka on säännöllistä, jonka palvelut ovat yleisesti käytettävissä, jonka reitin liikennelupaviranomainen (yleensä lääninhallitus) vahvistaa ja jonka harjoittaminen ei perustu kunnan, kuntayhtymän, pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnan, liikenne- ja viestintäministeriön tai lääninhalituksen kanssa tehtyyn ostosopimukseen. Tilausliikenteellä tarkoitetaan luvanvaraista henkilöliikennettä, jota harjoitetaan vain tilauksesta tilaajan määräämällä tavalla, sekä

muuta luvanvaraista henkilöliikennettä, joka ei ole linjaliikennettä eikä ostoliikennettä.

Palvelulinjalla tarkoitetaan sellaista ostoliikennettä, jonka reitti on erityisesti suunniteltu ja jossa käytetty ajoneuvo on valittu ja kuljettaja koulutettu tai valittu iäkkäiden ja vammaisten asiakkaiden palvelutarpeet huomioon ottaen. Kutsujoukkoliikenteellä tarkoitetaan etukäteen tehdystä tilauksesta määritellyllä alueella ajettavaa jatkuvaluonteista osto- tai tilausliikennettä, jonka reitti tai aika-taulu määräytyy tilausten perusteella ja matkojen yhdistelykeskuksen tai muun yhdistelypalvelun toimenpiteiden avulla.

Matkojenyhdistelykeskuksella (MYK) tarkoitetaan toimintapaikkaa, jossa otetaan vastaan asiakkailta tulevia kuljetustilauksia ja josta asiakkaat ohjataan käyttämään heidän tarpeisiinsa soveltuvaa linja- tai ostoliikennettä taikka jossa tilaukset yhdistellään tai reititetään ja josta yhdistämällä tai ketjuttamalla syntyvät liikennekokonaisuudet välitetään kutsujoukkoliikenteenä tai muutoin ajettavaksi. MYK ohjaa asiakkaat käyttämään heidän tarpeisiinsa soveltuvaa linja-, osto- tai muuta liikennettä ja muodostaa tilauksista yhdistelykuljetukset ja matkaketjut. MYK:n avulla voidaan lisätä esteettömiä kulkumahdollisuuksia, järkipäristää yhteistyöllä yhteiskunnan maksettavaksi tai korvattavaksi kuuluvia kuljetuksia ja saada aikaan yhteiskunnalle kustannussäästöjä.

Keskeisenä ehdotuksena on ohjata vakuutetut käyttämään käytettävissä olevaa halvinta matkustustapaa laissa säädetyllä tavalla ja käyttämään tehokkaasti hyväksi matkojen yhdistelyä ja ketjutusta, silloin kun se alueellisesti on järjestetty. Tarkoitus on säilyttää vakuutetun oikeus saada sairauden tai raskauden ja synnytyksen vuoksi tehtyjen matkojen korvaukset tarpeellisuusperiaatetta soveltaen. Lainmuutoksella säilytettäisiin sairausvakuutuslain alkuperäinen periaate, jonka mukaan asuinpaikasta tai matkustustavasta riippumatta vakuutetulla olisi samanlainen oikeus matkasta aiheutuneiden kustannusten korvaukseen.

Matkojen yhdistelijänä ja ketjuttajana voisi toimia kunnallinen, läänikohtainen, sairaanhoitopiiritasoinen, maakunnallinen tai yksityinen matkojenyhdistelykeskus (MYK). Matkojen yhdistelijä järjestäisi yhteiskunnan

maksettavaksi kuuluvia matkoja. Tällaisia ovat esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen korvattaviksi kuuluvat sairausvakuutuslain ja kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain nojalla korvattavat matkat. Näiden matkojen järjestämisestä matkojen yhdistelijä laskuttaisi Kansaneläkelaitosta. Jos matkojenyhdistelykeskus yhdistäisi samaan kuljetukseen myös kunnan maksettavaksi kuuluvia kuljetuksia, se laskuttaisi molempia maksajatahoja erikseen.

Liikenteenharjoittajien kilpailuttaminen tulisi saada osaksi sairausvakuutuslain mukaisista matkakorvausjärjestelmästä. Kilpailutuksen tuloksena vakuutetulle myönnettävä matkakorvaus saattaisi poiketa vahvistetusta korvausperusteesta, kuten esimerkiksi liikenne- ja viestintäministeriön vahvistamasta taksitaksasta. Kansaneläkelaitoksen kilpailuttaessa matkojen yhdistelijät ja liikenteenharjoittajat sovellettaisiin julkisista hankinnoista annettua lakia (1505/1992).

4. Esityksen vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Esityksessä ehdotettujen päivärahaetuksia ja vuosilomakustannuskorvausta koskevien muutoksien valtion menoja lisäävä yhteisvaikutus vuonna 2005 on 18,8 miljoonaa euroa. Menonlisäykset jakaantuvat seuraavasti.

Päivärahaetuksia koskevista muutoksista suurin kustannus aiheutuu vähimmäismääräisen etuuden määrän korottamisesta 3,75 eurolla päivää kohti. Ehdotetun muutoksen kustannusvaikutus vuonna 2005 on 14,8 miljoonaa euroa. Vanhempainpäivärahan määrääntymistä koskeva ehdotus niin sanottujen peräkkäisten synnytysten osalta lisäisi vuositasolla vakuutusmenoja 9,5 miljoonalla eurolla ja vuonna 2005 valtion menot lisääntyisivät 1,3 miljoonalla eurolla. Lyhytkestoisessa työsuhteessa työllistyneiden etuuden määrääntymistä koskeva ehdotus lisäisi vakuutusmenoja vuositasolla 4,5 miljoonalla eurolla ja vuonna 2005 valtion menot lisääntyisivät 0,7 miljoonalla eurolla.

Vuosilomakustannuskorvausta koskevan muutosehdotuksen on arvioitu lisäävän sairausvakuutuksen menoja vuositasolla noin 17,6 miljoonalla eurolla. Vuonna 2005 lisäkustannus-

nukset olisivat 2 miljoonaa euroa. Lisäkustannuksen määrään vuonna 2005 vaikuttaa se, että voimaantuloa koskevan ehdotuksen mukaan korotus koskisi vain niitä vuosilomakustannuskorvauksia, joissa kaikki vanhempainvapaisiin liittyvät jaksot on pidetty lain voimaantulon jälkeen.

Matkakustannusten korvaamista koskevan ehdotuksen osalta on arvioitu, että matkojen yhdistelyllä ja ketjutuksella saavutettaisiin noin 22 miljoonan euron säästö vuoteen 2007 mennessä. Tästä summasta sairausvakuutuksen ja kuntoutuksen osuus matkojen yhdistelystä aiheutuvat kustannukset huomioon ottaen olisi 8 miljoonaa euroa. Laskelman perusteena on käytetty edellä kuvatuista kokeiluista saatua matkakustannuksia koskevaa tietoa. Säästöjä laskettaessa on kuitenkin otettava huomioon, että matkojen lyhyiden vuoksi yhdistelyn piiriin ei saada kaikkia matkoja kuten esimerkiksi kaupungeissa ja taajamissa tehtyjä taksimatkoja. Lisäksi osa vakuutetuista joutuu terveydellisistä syistä matkustamaan yksin taksilla tai muulla kalliimmalla matkustustavalla. Vuonna 2005 menon vähennyksen määrä olisi noin 1 miljoona euroa.

Vaikutukset kansalaisryhmien asemaan ja sukupuolivaikutukset

Voimassa olevia päivärahaetuuden suuruuden määräytymisperusteita on pääosin pidettävä kannustavina ja vakuutusperiaatteen mukaisina ja laskuperiaatteet ovat myös sukupuolineutraaleja. Erot, jotka etuuskien määrissä on havaittavissa, perustuvat pääasiassa sukupuolten välisiin palkkaeroihin ja toisaalta edelleen yhteiskunnassa esiintyvään jakoon sen suhteen, kumpi vanhemmista pitää vanhempainvapaat taikka muilla tavoin joustaa työajan suhteen perheen perustamisen jälkeen. Ehdotetuilla muutoksilla pyritään kuitenkin vaikuttamaan eräisiin voimassa olevan lainsäädännön aikaansaamiin väliinputoamistilanteisiin. Ehdotukset ovat sukupuolineutraaleja, eli niiden vaikutus ei sinänsä perustu sukupuoleen.

Päivärahaetuuden määrittelysäännöksiä koskevilla muutoksilla pyritään pääministeri Vanhasen hallituksen hallitusohjelman mukaisesti parantamaan lapsiperheiden taloudellista asemaa ja ehkäisemään syrjäytymistä.

Vanhempainpäivärahan määräytymisperusteen muuttamista koskeva ehdotus uudeksi 11 luvun 4 §:n 6—7 momentiksi parantaisi niiden vanhempien asemaa, joilla peräkkäisten synnytysten vuoksi etuuden määräksi tulisi lain mukainen vähimmäismääräinen etuus. Ehdotus koskee sekä äideille että isille maksettavia etuuksia. Vaikka ehdotus onkin sinänsä sukupuolineutraali, eli se koskee samalla tavalla kumpaakin sukupuolta, ehdotuksen voidaan arvioida vaikuttavan erityisesti naisten taloudellista asemaa parantavasti, sillä naiset pitävät yhä edelleen suurimman osan vanhempainvapaista ja toisaalta erityisesti naiset jäävät kotiin hoitamaan alle kolmevuotiaita lapsia.

Lyhytkestoisissa työsuhteissa työllistyvien asemaa pyritään parantamaan ehdotetulla 11 luvun 4 §:n 5 momentilla. Ehdotus on sukupuolineutraali, eli sen vaikutus ei sinänsä perustu sukupuoleen. On kuitenkin todettava, että niin sanotussa epätyypillisessä työsuhteessa, kuten määräaikaisessa työssä, työllistyvistä enemmistö on naisia. Näin ollen ehdotus vaikuttanee erityisesti naisten taloudellista asemaa parantavasti.

Päivärahaetuuskien vähimmäismäärän koroittamisella tavoitellaan laajemminkin syrjäytymisen ehkäisemistä. Vähimmäismääristä etuutta on viimeksi korotettu tasokorotuksen muodossa vuoden 2003 alusta lukien. Vähimmäismääräisen etuuden saajat jakaantuvat sukupuolittain seuraavasti: Vuonna 2003 sairauspäivärahopäiviä oli yhteensä 15,1 miljoonaa. Näistä 5,8 prosenttia oli päiviä, joilta etuus maksettiin vähimmäismääräisenä tai sitä pienempänä. Vanhempainpäivärahopäiviä oli yhteensä 15,3 miljoonaa, joista naisille maksettiin 14,5 miljoonaa päivää. Naisille maksetuista vanhempainpäivärahoista 21,3 prosenttia ja miehille maksetuista 2,7 prosenttia oli vähimmäismääräisiä.

Äidit pitävät edelleen isyysvapaan käytön lisääntymisestä huolimatta valtaosan vanhempainvapaista. Näin ollen perhevapaista aiheutuvat kustannukset kohdentuvatkin erityisesti naisvaltaisille aloille. Tämän työnantajalle aiheutuvan taloudellisen rasituksen voidaankin arvioida johtavan muun muassa siihen, että epätyypilliset työsuhteet, erityisesti niin sanotut pätkätyöt, lisääntyvät taikka pysyvät nykyisellään juuri naisvaltaisilla

aloilla. Ehdotetulla muutoksella vuosilomakustannuskorvausten tasossa pyritäänkin ensinnäkin siihen, että kyseinen korvaus nykyistä paremmin vastaisi työnantajalle perhevapaiden ajalta aiheutuvia kustannuksia ja mahdollisesti parantaisi työnantajien mahdollisuuksia työllistämiseen. Laajakantoisempaan tavoitteena on naisten työmarkkina-aseman parantaminen.

Matkojen yhdistelyä ja tätä kautta matkakustannusten korvaamista koskeva ehdotettu muutos lisäisi eri kansalaisryhmien mahdollisuuksia terveydenhuoltoon liittyvien matkojen vaivattomaan suorittamiseen hyödyntäen yhteiskunnan järjestämiä kuljetuspalveluja. Joukkoliikenteen hyödyntäminen kuljetusten järjestelyssä edistäisi pitkällä aikavälillä erityisesti haja-asutusalueiden linja-autoliikenteen, taksiliikenteen ja muiden liikennepalvelujen säilymistä kaikille kansalaisryhmille.

Erilaisten liikennepalvelujen kehittäminen ja etenkin yhteiskuljetusten lisääntyminen antaisi mahdollisuuden ovelta ovelle kuljetukseen niilläkin alueilla ja niille kansalaisryhmille, joilla ei ole käytettävissä muuta matkustustapaa. Kansaneläkelaitoksen matkojen yhdistelyä ja ketjuttamista koskevien kokeilujen yhteydessä tehtyjen asiakaskyselyjen tulokset osoittavat, että matkustajat ovat olleet tyytyväisiä matkojenyhdistelytoimintaan.

Muut vaikutukset

Yhdistettyjen ja ketjutettujen kuljetusten lisääntyessä esityksellä saattaa olla vähentävä vaikutus Kansaneläkelaitoksen toimistojen työmäärään, jos matkakorvaushakemusten käsittelyä ja korvausten maksamista voidaan keskittää.

Liikenne- ja viestintäministeriön matkojenyhdistelytyöryhmän mietinnön mukaan Suomessa tarvittaisiin 10–20 matkojenyhdistelykeskusta. Kuljetusten yhdistelystä matkojen yhdistelijälle maksettava yhdistelylisä aiheuttaisi Kansaneläkelaitoksessa ajoittain laskun tarkistuksen. Atk-järjestelmät antavat mahdollisuuden tehdä laskutuskoonnit tarvittaessa erikseen Kansaneläkelaitoksen ja erikseen kunnan maksettavaksi kuuluvista matkoista. Laskun käsittely veisi noin yhden

työpäivän neljännesvuosittain eli neljä työpäivää vuodessa. Vertailuna voidaan todeta, että isonkin apteekin kuukauden tilityksen käsittely vaatii noin päivän työn, joten työn lisäys laskutuksen vuoksi ei olisi merkittävä.

Matkojen yhdistelyllä voidaan olettaa olevan myös ympäristövaikutuksia. Yleinen julkinen liikenne, yhteiskuljetukset, matkaketjut ja kutsujoukkoliikenne kuormittavat luontoa vähemmän kuin yksittäiset moottoriajoneuvoilla tehdyt matkat, koska ajoneuvoja on liikenteessä silloin vähemmän. Sairausvakuutuslain muuttaminen ehdotetulla tavalla johtaisi siis liikenteen aiheuttamien ympäristöhaittojen vähentymiseen. Osa taksiautoilijoista on kuitenkin suhtautunut kriittisesti matkojen yhdistelyyn, koska he näkevät matkojen yhdistelyn vaarantavan liiketoimintansa etenkin kilpailutustilanteissa.

Muilta osin ehdotuksella ei arvioida olevan organisaatio- tai ympäristövaikutuksia.

5. Asian valmistelu

Esitys on myös valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa. Asian valmistelun yhteydessä on kuultu keskeisiä työmarkkinajärjestöjä.

Matkojen yhdistelyä koskevalta osalta esitys pohjautuu liikenne- ja viestintäministeriön asettaman matkojenyhdistelytyöryhmän mietintöön. Lyhytkestoisissa työsuhteissa työllistyvien vakuutettujen ja niin sanottujen peräkkäisiä synnytyksiä koskevien ehdotusten sekä vuosilomakustannuskorvauksen korottamista koskevan ehdotuksen osalta esitys pohjautuu sairausvakuutuksen rahoitusjärjestelmää käsittelevän työryhmän työhön.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja ja riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2005 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Esitys on perustuslain 71 §:ssä tarkoitettu täydentävä esitys, joka liittyy hallituksen esitykseen sairausvakuutuslaiksi. Tästä johtuen esitys on tarkoitettu käsiteltäväksi myös sen yhteydessä.

Ne täydennettävän esityksen lakipykälät, joita tässä esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi tai muutettaviksi, on otettu tähän esitykseen kokonaisuudessaan, eikä pykäläjärjestystä ehdoteta muutettavaksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

4 luku. Matkakustannusten korvaus

5 §. *Korvattava matkustustapa.* Sairausvakuutuslakia koskevan hallituksen esityksen 4 luvun 5 §:n 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että vakuutetulle aiheutuneet matkakustannukset korvataan enintään käytettävissä olevan tarpeellisenä pidettävän halvimman matkustustavan kustannuksista. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, milloin vakuutetun matkakustannukset voidaan korvata erityisajoneuvon käytöstä aiheutuneiden kustannusten perusteella sekä siitä, mitä erityisajoneuvolla tarkoitetaan. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin saaristo-oloissa tehdyn matkan kustannusten korvaamisesta.

Sairausvakuutuslakiesitystä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että pykälään lisättäisiin uusi 3—4 momentti, jolloin sen 3 momentti siirtyisi 5 momentiksi. Ehdotetussa 3 momentissa säädettäisiin, mitä halvimalla matkustustavalla tarkoitetaan. Lähtökohtana tulisi olla se, että vakuutettu valitsee kulloinkin saatavissa olevan tarpeellisen ja halvimman kulkuvälineen. Halvimpana pidettäisiin ensisijaisesti matkustamista julkisella, kaikille avoimella ja yleisesti käytettävissä olevalla linja-auto- tai junaliikenteellä.

Halvinta olisi myös yleiseen ja säännölliseen joukkoliikenteeseen ketjuttamalla yhdistetty matka. Tämä tarkoittaa eri liikennevälineestä toiseen tapahtuvaa joustavaa vaihtamista. Liityntäliikennöinti tapahtuisi esimerkiksi takseilla säännölliselle linja-autovuorolle tai junalle. Halvinta voisi olla myös palveluliikenne tai kutsujoukkoliikenne silloin, kun julkista, kaikille avointa säännöllistä linjaliikennettä tai ostoliikennettä ei ole käytettävissä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että jos 3 momentissa mainittuja matkustustapoja ei olisi käytettävissä, mutta käytettävissä olisi yhteiskuljetus esimerkiksi taksilla tai pienoislinja-autolla, vakuutetulla olisi oikeus saada

korvaus tällaisesta matkustustavasta aiheutuneiden kustannusten mukaisena. Mikäli käytettävissä on matkojenyhdistelykeskus, yhteiskuljetuksella tehdyn matkan kustannusten korvaamisen edellytyksenä olisi lisäksi, että vakuutettu on tilannut kuljetuksen matkojenyhdistelykeskuksesta ennen matkatapahutumaa eikä halvempia matkustustapoja olisi kohtuudella käytettävissä. Matkojen yhdistelijän tulisi ohjata vakuutetut ensisijaisesti käyttämään kaikille avointa joukkoliikennettä. Tämä tarkoittaa säännöllistä linja-autovuoroa tai junaa ja niihin mahdollisesti ketjutettua eri liikennevälineillä suoritettavaa liityntäliikennettä.

Jos vakuutettu matkustaisi 3 tai 4 momentissa tarkoitettulla matkustustavalla, matkakustannuksen korvauksen myöntämiseen riittäisi hoitolaitoksen antama todistus tutkimuksessa tai hoidossa käynnistä.

8 §. *Matkakustannuksen korvauksen peruste ja korvaustaksan vahvistaminen.* Täydentävässä ehdotuksessa pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että matkojen yhdistelystä ja niiden ketjuttamisesta aiheutuvat muutokset matkustustavoissa voitaisiin ottaa huomioon matkakustannusten korvaamisessa. Esityksessä ehdotetaan, että jos 5 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettu matkustustapa on käytettävissä, mutta vakuutettu ilman perusteltua syytä matkustaa kalliimmalla matkustustavalla, matkakorvaus maksetaan joukkoliikenteen, linja-auton tai junan, taikka tarpeellisuusperiaatetta soveltaen oman auton korvausperusteen mukaisesti.

Kuten täydennettäväksi esitetystä ehdotuksesta on esitetty, erityisajoneuvon käyttämistä voitaisiin pitää perusteltuna esimerkiksi silloin, kun halvemmilla matkustustavoilla matkustamisesta aiheutuisi vakuutetun terveydentilan tai liikenneolosuhteiden vuoksi kohtuuttoman pitkä odotusaika. Yleissäännöstä kohtuullisuudesta ei ole tarkoituksenmukaista säätää, vaan ratkaisu tehtäisiin aina tapauskohtaisesti. Oman auton käyttö voisi olla perusteltua myös silloin, kun saman per-

heen jäsenet matkustavat hoitoon samalla autolla taikka kun vakuutettu tarvitsee matkan aikana välttämättä omaisen saattajaksi.

Omalla autolla tehdyn matkan aiheuttamina kustannuksina korvattaisiin vain auton käyttökustannukset. Kuten täydennettäväksi esitettyssä hallituksen esityksessä sairausvakuutuslaiksi on ehdotettu sosiaali- ja terveysministeriö valtuutettaisiin vahvistamaan korvaustaksa niille erityisajoneuvoille, joilla ei ole liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella vahvistettua korvaustaksaa. Tämä koskisi myös kilometrikorvausperustetta omalle autolle, niin kuin pykälän 3 momentissa säädetäisiin. Omalla autolla tarkoitetaan vakuutettua tai hänen kanssaan samaan talouteen kuuluvan perheenjäsenen taikka muun vastaavan henkilön hallinnassa olevaa henkilö- tai muuta autoa.

Jos siis vakuutetun sairaus tai esimerkiksi vammaisuudesta johtuva terveydentila taikka vallitsevat liikenneolosuhteet edellyttävät matkustamista kalliimmalla kuin ehdotetuissa 5 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettulla matkustustavalla, hänellä olisi oikeus saada korvaus todellisten matkakustannusten mukaan, kuitenkin enintään vahvistetun taksan mukaisesta määrästä. Tällöin olisi kysymys yleensä matkustamisesta yksin erityisajoneuvolla, esimerkiksi taksilla. Erityisajoneuvolla yksin tehdyn matkan aiheuttamien kustannusten korvaamisen edellytyksenä olisi tutkimus- tai hoitolaitoksen todistus siitä, että käytetty matkustustapa on ollut vakuutetun sairauden tai muun terveydellisen syyn vuoksi välttämätöntä. Tutkimus- tai hoitolaitoksen ei tarvitse ottaa kantaa vallinneisiin liikenneolosuhteisiin.

11 luku Päivärahaetuuksien määrä

4 §. *Vakuutetun esittämä työtulo ja vanhempainpäivärahan suuruus edeltävän vanhempainpäivärahan perusteena olleiden työtulojen perusteella.* Täydentävässä ehdotuksessa pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jossa säädettäisiin vakuutetun päivärahaetuuden määrittelystä silloin, kun työllistyminen on vakuutustapahtuman vuoksi jäänyt lyhyeksi.

Voimassa olevan lain ja sairausvakuutuslaista annetun hallituksen esityksen mukaan

myös alle kuuden kuukauden työllistymisestä saadut tulot voidaan huomioida päivärahaetuuden perusteena. Pääsäännön mukaan kuuden kuukauden jakson aikana ansaittu tulo kerrotaan kahdella, jolloin saadaan vakuutetun päivärahaetuuden perusteena oleva vuositulo. Eräissä poikkeustilanteissa, kuten ammatinvaihdon yhteydessä, kuuden kuukauden jakson sisällä ansaitut tulot muutetaan ensin kertomalla kuuden kuukauden tuloiksi, ja nämä kuuden kuukauden tulot kerrotaan kahdella, jolloin saadaan vakuutetun päivärahaetuuden perusteena oleva vuositulo.

Täydentävän ehdotuksen mukaan sen esittämättä, mitä vakuutetun esittämistä työtuloista etuuden perusteena muutoin säädetään, vakuutetun päivärahaetuuden perusteena olevat jatkuvat tulot voitaisiin arvioida myös vähintään kuukauden työtulon perusteella. Tuloilta edellytettäisiin olettaa niiden jatkuvuudesta joko yhdenjaksoisesti taikka jaksoista muodostuen jos vakuutustapahtumaa ei olisi syntynyt. Kyse tulisi siis olla henkilöstä, jonka toimeentulon on katsottava perustuvan ansiotyöhön. Tuloja voitaisiin pitää jatkuvina ensinnäkin silloin, jos vakuutettu esittää työnantajan tai muun luotettavan selvityksen siitä, että työssäolo oli tarkoitettu kestäväksi vähintään kuusi kuukautta. Selvitys voi olla esimerkiksi työsopimus. Tuloja voitaisiin pitää jatkuvina myös silloin, jos vakuutettu on aloittanut lyhytkestoisen työn, jos vakuutetun työhistoriasta voidaan päätellä, että työllistyminen olisi jatkunut joko useassa jaksossa tai yhdenjaksoisena. Työhistoriaa tarkasteltaessa huomioidaan vakuutetun aikaisempi työllistyminen ja aktiivinen työnhaku, millä tarkoitetaan, että vakuutettu on ollut työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa. Etuuden perusteena oleva tulo laskettaisiin siten, että vähintään kuukauden jaksolla ansaitut tulot kerrotaisiin vastaamaan kuuden kuukauden tuloa, ja tämä tulo kerrotaisiin kahdella, jolloin saadaan vakuutetun päivärahaetuuden perusteena oleva vuositulo. Edellä kuvatusta 4 momentista säännös eroaisi siten, ettei laskutavan käyttö edellyttäisi 4 momentissa tarkoitettua erityistä syytä kuten ammatinvaihtoa. Jos kyseessä on ammatinvaihto, sovellettaisiin edelleen 4 momenttia.

Ehdotettu muutos on tarkoitettu turvaa-

maan toimeentulon tasoa silloin, jos työn aloittanut henkilö itsestään johtumattomasta syystä menettää työstä saatavan tulon toimeentulon lähteenä. Tästä syystä ehdotetaan, että kuukauden tulot voitaisiin huomioida nyt ehdotetun mukaisesti vain, jos vakuutettu kesken työllistymisen tulee työkyvyttömäksi tai hänelle syntyy oikeus vanhempainpäivärahan taikka erityishoitorahaan. Näin ollen, mikäli työllistyminen olisi jo alun perin tarkoitettu alle kuukauden mittaiseksi tai jos työsuhte päättyy esimerkiksi irtisanomisen tai purkamisen takia, ehdotettua uutta päivärahan perusteena olevan tulon laskutapaa ei voitaisi soveltaa.

Työtulolla tarkoitettaisiin sairausvakuutuslaista annetun hallituksen esityksen mukaista 11 luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja tuloja, eli työ- tai virkasuhteesta saatua palkkatuloa ja siihen verrattavaa henkilökohtaista tuloa.

Voimassa olevien säännöksiin mukaan päivärahaetuuden perusteena voi olla verotuksessa vahvistettu työtulo tai vakuutetun luotettavasti selvittämä kuuden työkyvyttömyyttä taikka vanhempainpäiväraha-oikeuden alkamista edeltävän kuukauden jatkuva työtulo. Lisäksi sairausvakuutuslain mukaisen päivärahaetuuden suuruus voi perustua eräisiin sitä edeltäviin muihin etuuksiin.

Sairausvakuutuslakiesityksen 11 luvun 4 §:ää ehdotetaan täydennettäväksi kahdella uudella momentilla, jotka koskisivat vanhempainpäivärahan määräytymistä, kun kyse on niin sanotuista peräkkäisistä synnytyksistä.

Ehdotetun 6 momentin mukaan erityisäitiys-, äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan sekä osittaisen vanhempainrahan suuruus voisi määräytyä myös aikaisemmin maksetun vanhempainpäivärahan perusteena olleiden työtulojen perusteella. Tämä edellyttäisi kuitenkin sitä, että kyse on toisiaan ajallisesti läheisesti seuraavista raskauksista. Lainkohtaa voitaisiin soveltaa, jos lapsi, jonka perusteella edellisen kerran on maksettu vanhempainpäivärahaa, ei ole täyttänyt kolmea vuotta ennen uutta laskettua synnytysaikaa taikka seitsemää vuotta nuoremman lapsen hoitoon ottamista. Vastaavasti lainkohtaa voitaisiin soveltaa, jos edellisestä lapseksi ottamisesta ei ole kulunut kolmea vuotta, kun kyse on

peräkkäisistä adoptioista, tai jos lapseksi ottamisesta on kulunut alle kolme vuotta ennen biologisen lapsen laskettua synnytysaikaa.

Työtulolla tarkoitettaisiin 11 luvun 2 §:ssä määriteltyjä työtuloja, joita ovat muun muassa työ- tai virkasuhteesta saatu palkka sekä yrittäjien eläkelain (468/1969) tai maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) mukainen työtulo. Ehdotettua erityissäännöstä ei siis sovellettaisi, jos edellinen vanhempainpäiväraha on perustunut sitä edeltäneelle etuudelle, kuten esimerkiksi työttömyysturvalain (1290/2002) mukaiselle työttömyyspäivärahalle.

Ehdotetussa 7 momentissa säädettäisiin etuuden perusteena olevien ansiotulojen tarkistamisesta palkkakertoimella. Tulot tarkistettaisiin siten, että niitä korotettaisiin siinä suhteessa kuin vanhempainpäiväraha-oikeuden alkamisajankohdalle vahvistettu työntekijäin eläkelain 7 b §:ssä tarkoitettu palkkakerroin poikkeaa edelliselle kalenterivuodelle vahvistetusta palkkakertoimesta.

7 §. Sairaus- ja vanhempainpäivärahan sekä erityishoitorahan vähimmäismäärä. Lainkohdassa säädetään sen otsikossa mainittujen etuuksien vähimmäismäärästä. Täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että mainittujen etuuksien vähimmäismäärää korotettaisiin 3,75 eurolla päivässä. Korotuksen jälkeen päivärahaetuuksien vähimmäismäärä olisi 15,20 euroa päivässä.

14 luku Vuosilomakustannuskorvaus

3 §. Korvauksen määrä. Työnantajalle maksetaan vuosilomakustannuskorvausta 2,5 päivältä jokaista sellaista kalenterikuukautta kohti, jona työntekijä on 1 momentin mukaisesti saanut vanhempainpäivärahaa vähintään 14 päivältä. Korvaus on päivää kohti suuruudeltaan työntekijälle maksetun vanhempainpäivärahan suuruinen.

Sairausvakuutuslakiesitystä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että siinä säädettäisiin, että työntekijälle vuosiloman kertymisajalta maksettu vanhempainpäiväraha toimisi työnantajalle maksettavan vuosilomakustannuskorvauksen perusteena. Jos vanhempainpäivärahan määrä on vaihdellut kalenterikuukauden aikana, korvauksen perusteena olisi keskimääräinen kalenterikuu-

kauden aikana maksettu vanhempainpäiväraha. Työnantajalle maksettavan korvauksen määrä laskettaisiin kertomalla sen perusteena oleva päivärahan päiväkohtainen määrä kertoimella, jonka suuruus on 1,55.

20 luku Erinäisiä säännöksiä

5 §. Matkojenyhdistelytoiminta. Sairausvakuutuslakiesitystä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että siihen lisättäisiin uusi matkojen yhdistelytoimintaa ja sen kustannusten korvaamista koskeva pykälä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin matkojen yhdistelystä ja ketjuttamisesta aiheutuvan kustannuksen maksamisesta sairausvakuutusrahastosta etuusmenona matkojenyhdistelykeskukselle. Yhdistelylisä maksettaisiin alueellisesti sovittavan ja mahdollisesti kilpailutuksella määräytyvän hinnan suuruusena.

Matkojenyhdistelykeskus laskuttaisi yhdistelemistään ja ketjuttamistaan matkoista Kansaneläkelaitosta esimerkiksi puolivuositain. Yhdistelymaksu maksettaisiin vain silloin, kun yhdistely tai ketjutettu matka on ollut sairausvakuutuslain mukaan korvattava. Jos matkojen yhdistelijä yhdistelisi tai ketjuttaisi myös muiden tahojen kustannusvastuulle kuuluvia matkoja, kuten kunnan korvattavaksi kuuluvia vammaispalvelulain tai sosiaalihuoltolain mukaisia matkoja, matkojen yhdistelijä tekisi laskutuskoonnit erikseen Kansaneläkelaitokselle ja kunnalle.

Matkojenyhdistelykeskukselle maksettu yhdistelymaksu ei kerryttäisi vakuutetun vuotuista omavastuuosuutta, koska se ei olisi vakuutetun maksettavaksi kuuluva kustannus.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Kansaneläkelaitoksen mahdollisuudesta kilpailuttaa matkojen yhdistelijät ja liikenteenharjoittajat. Tällöin yhdistelyn tai ketjutuksen hinta ja vakuutetulle myönnettävä matkakorvaus muodostuisivat kilpailutuksen tuloksena.

2. Voimaantulo

Tässä esityksessä ehdotetut muutokset ehdotettuun sairausvakuutuslakiin ehdotetaan tuleviksi voimaan samanaikaisesti hallituksen esityksessä sairausvakuutuslaiksi ehdote-

tun lain kanssa. Uusi sairausvakuutuslaki on ehdotettu tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005. Tämän lakiehdotuksen 11 luvun 4 §:n 5—7 ehdotetaan kuitenkin tulemaan voimaan 1 päivänä lokakuuta 2005.

Ehdotettua 11 luvun 4 §:n 5 momenttia sovellettaisiin, jos työkyvyttömyys taikka oikeus vanhempainpäivärahaan tai erityishoitoraahaan alkaa 1 päivänä lokakuuta 2005 tai sen jälkeen. Lainkohtaa voitaisiin soveltaa, jos ensimmäinen kyseisen raskauden tai lapsen syntymän perusteella maksettava etuuspäivä ajoittuisi 1 päivään lokakuuta 2005 tai sen jälkeen. Tästä ehdotetaan säädettäväksi voimaantuloa koskevan 21 luvun 1 §:ään lisättävässä uudessa 7 momentissa.

Vanhempainpäivärahan määrää koskevaa ehdotettua 11 luvun 4 §:n 6—7 momenttia sovellettaisiin 1 päivänä lokakuuta 2005 tai sen jälkeen alkaviin vanhempainpäiväraha-kausiin edellyttäen, että ensimmäinen kyseisen raskauden taikka lapsen syntymän perusteella maksettava äitiysrahopäivä ajoittuisi kyseiseen aikaan. Tästä säädettäisiin uudessa 8 momentissa.

Työnantajalle suoritettavien vuosilomakustannuskorvausten osalta muutosta sovellettaisiin siten, että työnantajalle maksettavaa korvausta korotettaisiin laissa säädetyllä kertoimella silloin, jos vanhempainpäiväraha-kausi on alkanut lain voimaantulon jälkeen. Tämä tarkoittaisi sitä, että jos osa vanhempainpäiväraha-kaudesta, esimerkiksi äitiysraha-kausi, on alkanut ennen lain voimaantuloa, vuosilomakustannusten korvaamisessa kaikkienensa noudatettaisiin ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä. Etuuden lajin muutos ei siis johtaisi siihen, että osa vuosilomakustannuskorvauksista maksettaisiin uuden säännöksen mukaisena. Tästä ehdotetaan säädettäväksi voimaantulosäännöksen uudessa 10 momentissa.

3. Säättämisjärjestys

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset parantavat vakuutettujen etuuksia ja tarjoavat vakuutetuille mahdollisuuden toimeentulon tason säilyttämiseen. Esitys turvaa myös mahdollisuudet sairausvakuutuslain mukaisten korvausten yhdenmukaista

soveltamista matkakustannusten korvaamisessa. Näin ollen hallitus katsoo, että muutokset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Sairausvakuutuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

4 luku

Matkakustannusten korvaus

5 §

Korvattava matkustustapa

Vakuutetun matkakustannukset korvataan sen mukaan, kuinka paljon matka olisi tullut maksamaan käyttäen halvinta käytettävissä olevaa matkustustapaa.

Vakuutetun matkakustannukset korvataan kuitenkin erityisajoneuvon käytöstä aiheutuneiden kustannusten perusteella, jos vakuutetun sairaus tai liikenneolosuhteet edellyttävät erityisajoneuvon käyttöä. Erityisajoneuvolla tarkoitetaan omaa autoa, taksia, vammaisvarustettua ajoneuvoa, pienoislinja-autoa, sairaankuljetusajoneuvoa, moottorivenettä, moottorikelkkaa, helikopteria ja muuta vastaavaa ajoneuvoa.

Tässä laissa halvimmalla matkustustavalla tarkoitetaan ensisijaisesti:

1) julkista, kaikille avointa säännöllistä joukkoliikennettä ja siihen ketjuttamalla yhdistettyä eri liikennevälineillä tehtyä matkaa; tai

2) palveluliikennettä taikka kutsujoukkoliikennettä.

Jos 3 momentissa tarkoitettuja matkustustapoja ei ole käytettävissä mutta käytettävissä on järjestetty yhteiskuljetus erityisajoneuvolla, vakuutetulla on oikeus saada korvaus tällaisesta matkustustavasta aiheutuneiden kustannusten mukaisesti.

Saaristo-oloissa vesitse tehdystä matkasta aiheutuneiden kustannusten korvaamisessa otetaan lisäkustannuksena huomioon saariston erityisolosuhteet, joita ovat kiinteän tieyhteyden sekä liikenne- ja kuljetuspalvelujen puuttuminen sekä sääolosuhteet.

8 §

Matkakustannuksen korvauksen peruste ja korvaustaksan vahvistaminen

Jos vakuutettu ilman perusteltua syytä käyttää muuta kuin 5 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettua matkustustapaa, korvaus maksetaan yleisen joukkoliikenteen korvausperusteen mukaisesti. Jos kuitenkin muuta matkustustapaa voidaan pitää 5 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla perusteltuna, korvaus maksetaan todellisista kustannuksista, kuitenkin enintään vahvistetun taksan mukaisesti määrästä. Jos matka on tehty ajoneuvolla, jolle ei ole vahvistettu korvaustaksaa, vakuutetulle maksetaan matkasta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset.

Taksien ja sairaankuljetusajoneuvojen käytön korvausperusteena käytettävät korvaustaksat vahvistetaan liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella siten kuin luvanvaraisesta henkilöliikenteestä tiellä annetussa laissa (343/1991) säädetään.

Muiden 5 §:ssä tarkoitettujen erityisajoneuvojen kuin taksien ja sairaankuljetusajoneuvojen käytön korvausperusteena olevista korvaustaksoista säädetään sosiaali- ja terve-

ysministeriön asetuksella. Sosiaali- ja terveysministeriön on ennen korvaustaksoista säätämistä kuultava Kansaneläkelaitosta.

11 luku

Päivärahaetuuksien määrä

4 §

Vakuutetun esittämä työtulo ja vanhempainpäivärahan suuruus edeltävän vanhempainpäivärahan perusteena olleiden työtulojen perusteella

Kansaneläkelaitoksen on hakemuksesta arvioitava, mitä on pidettävä vakuutetun työtuloina hänen työkyvyttömyytensä tai vanhempainpäivärahaoikeutensa taikka erityishoitorahaoikeuden alkamista välittömästi edeltäneiden kuuden kuukauden aikana. Päivärahaetuus määräytyy vakuutetun luotettavasti selvittämien kuuden kuukauden työtulojen perusteella edellyttäen, että työtulot ovat jatkuvasti olleet kahdella kerrottuna vähintään 20 prosenttia suuremmat kuin 3 §:ssä tarkoitettujen työtulojen, jotka on tarkistettu 1 §:n 2 momentin mukaisesti. Edellä mainitut työtulot otetaan huomioon vain ajalta, jona henkilö on ollut tämän lain mukaisesti Suomessa vakuutettuna.

Yrittäjien eläkelain tai maatalousyrittäjien eläkelain nojalla vakuutetun tulee vastaavasti esittää 1 momentissa tarkoitettuna kuuden kuukauden tulona luotettava selvitys mainittujen eläkelakien mukaan vahvistetuista työtuloista sekä muusta kuin omasta yritystoiminnasta saadusta työtulosta.

Jos vakuutetun työtulot ovat olleet sairauden, työttömyyden tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi olennaisesti pienemmät kuin ne muutoin olisivat olleet, voidaan työtulot hakemuksesta arvioida myös muulta kuuden kuukauden työskentelyajalta kuin työkyvyttömyyden tai vanhempainpäivärahaoikeuden taikka erityishoitorahaoikeuden alkamista välittömästi edeltäneeltä ajalta siten kuin 1 momentissa säädetään. Työtulot on mahdollista kuitenkin ottaa huomioon vain työkyvyttömyyden tai vanhempainpäivärahaoikeu-

den taikka erityishoitorahaoikeuden alkamisvuodelta ja sitä edeltäneeltä kalenterivuodelta.

Sen estämättä mitä edellä säädetään, vakuutetun 1 momentissa tarkoitettujen kuuden kuukauden työtulot voidaan hakemuksesta arvioida myös kuutta kuukautta lyhyemmältä ajalta edellyttäen, että vakuutetulla on ammatin vaihtumisen tai muun vastaavan syyn vuoksi ollut työtuloja vain osalta edellä tarkoitettua kuuden kuukauden aikaa.

Vakuutetun 1 momentissa tarkoitettujen kuuden kuukauden työtulot voidaan hakemuksesta arvioida myös hänen esittämänsä 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja vähintään kuukauden työtuloja koskevan selvityksen perusteella. Tällöin vakuutetun työtulot arvioidaan siten kuin työssäolo olisi kestänyt vähintään kuusi kuukautta. Lyhyemmältä kuin kuuden kuukauden ajalta saatuja työtuloja voidaan pitää jatkuvina, jos vakuutettu esittää työnantajan antaman tai muun luotettavan selvityksen siitä, että työssäolo olisi jatkunut vähintään kuusi kuukautta, jos vakuutettu ei olisi tullut työkyvyttömäksi tai oikeus vanhempainrahaan taikka erityishoitorahaan ei olisi alkanut. Jatkuvina työtuloina voidaan ottaa huomioon myös lyhytaikaisista työsuhteista saadut työtulot, jos vakuutettu on jatkuvasti ollut joko työssä tai työttömänä työnhakijana työmarkkinoiden käytettävissä ja hänen työhistoriastaan voidaan perustellusti päätellä, että työllistyminen olisi jatkunut joko useassa jaksossa tai yhdenjaksoisena.

Sen estämättä, mitä edellä 3 §:ssä säädetään, vanhempainpäivärahan suuruus voidaan määrätä edellisen vanhempainpäivärahan perusteena olleen 2 §:ssä tarkoitettujen työtulojen mukaisesti, jos lapsi, jonka perusteella edellisen kerran on maksettu vanhempainpäivärahaa, ei ole täyttänyt tai hänen hoitoon ottamisestaan ei ole kulunut kolmea vuotta ennen laskettua synnytyisaikaa tai seitsemää vuotta nuoremman lapsen hoitoon ottamista.

Edellä 6 momentissa tarkoitettua etuuden perusteena olevaa työtuloa tarkistetaan siinä suhteessa kuin vanhempainpäivärahaoikeuden alkamisajankohdalle vahvistettu työntekijäin eläkelain 7 b §:ssä tarkoitettu palkkeroin poikkeaa edelliselle kalenterivuodelle vahvistetusta palkkakertoimesta.

7 §

Sairaus- ja vanhempainpäivärahan sekä erityishoitorahan vähimmäismäärä

Sairaus- ja vanhempainpäivärahan sekä erityishoitorahan vähimmäismäärä on 15,20 euroa arkipäivältä.

14 luku

Vuosilomakustannuskorvaus

3 §

Korvauksen määrä

Työnantajalle maksetaan korvausta jokaiselta kalenterikuukaudelta, jolta vuosilomaa on kertynyt 1 §:ssä tarkoitettulta ajalta edellyttäen, että vanhempainpäivärahapäiviä on kalenterikuukautena ollut vähintään 14.

Korvausta maksetaan 2,5 päivältä kalenterikuukautta kohti. Korvauksen perusteena on päivää kohden työntekijälle vuosiloman kertymisajalta maksettu erityisäitiys-, äitiys-, isyys- ja vanhempainraha. Jos erityisäitiys-, äitiys-, isyys- tai vanhempainrahan määrä vaihtelee 1 momentissa tarkoitettuna kalenterikuukauden aikana, korvauksen perusteena on keskimääräinen edellä mainittu etuus. Työnantajalle maksettavan korvauksen määrä on sen perusteena olevan etuuden määrä korotettuna kertoimella, jonka suuruus on 1,55.

Vuosilomakustannuskorvausta ei kuitenkaan makseta enempää kuin se määrä, jonka työnantaja on ollut velvollinen maksamaan vuosilomapalkkana tai lomakorvauksena.

20 luku

Erinäisiä säännöksiä

5 §

Matkojenyhdistelytoiminta

Kansaneläkelaitos maksaa etuusmenoista matkojenyhdistelykeskukselle tämän lain mukaan korvattavien matkojen yhdistelystä tai ketjuttamisesta aiheutuvan maksun, jonka

määrä sovitaan kussakin tapauksessa erikseen.

Kansaneläkelaitos voi kilpailuttaa matkojenyhdistelypalvelujen tuottajat sekä tilausliikennettä suorittavat liikenteenharjoittajat, jolloin sovelletaan julkisista hankinnoista annettua lakia (1505/1992). Tällöin yhdistelystä suoritettava maksu ja vakuutetun matkakorvaus määräytyvät kilpailutuksen tuloksena muodostuneen hinnan perusteella.

21 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

1 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005. Sen 11 luvun 4 §:n 5—7 momentti kuitenkin tulevat voimaan vasta 1 päivänä lokakuuta 2005.

Lain 11 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetyt rahamäärät vastaavat vuodelle 2004 vahvistettua työntekijäin eläkelain 9 §:n 2 momentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettua indeksilukua, ja lain 5 luvun 8 §:n 1 momentissa säädetty rahamäärä samalle vuodelle vahvistettua kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) tarkoitettua indeksilukua.

Sen estämättä, mitä 2 luvun 3 §:n 3 kohdassa säädetään, tämän lain tarkoittamana korvattavana lääkärinpalkkiona korvataan 31 päivään joulukuuta 2007 saakka erikoismaksuluokassa kunnan tai kuntayhtymän sairaalassa hoidettavana olevalta potilaalta perittävä lääkärinpalkkio sekä sairaalan poliklinikalla yksityisvastaanotto-oikeuden saaneen lääkärin perimä palkkio, jos palkkiosta olisi maksettu korvausta ennen tämän lain voimaan tuloa voimassa olleen lain nojalla.

Lääkkeet, jotka on säädetty erityiskorvattaviksi ennen 1 päivää tammikuuta 2004, ovat erityiskorvattavia neljä vuotta tämän lain voimaantulosta, ellei lääkkeelle ennen 1 päivää tammikuuta 2004 vahvistettu kohtuullinen, korvausperusteeksi hyväksyttävä tukkuhinta sitä ennen lakkaa olemasta voimassa tai ellei lääkkeiden hintalautakunta ole ottanut lääkevalmisteiden erityiskorvattavuutta uudelleen käsiteltäväksi.

Tämän lain mukaiseen päivärahaetuuteen rinnastetaan sairauspäiväraha, erityisäitiys-, äitiys-, isyys- ja vanhempainraha sekä osittainen vanhempainraha, joka on maksettu ennen tämän lain voimaantuloa. Tämän lain mukaisen erityishoitorahan maksupäiviin ei lueta ennen tämän lain voimaantuloa maksettuja erityishoitorahoja.

Tämän lain 11 luvun 1 §:n 2 momenttia sovelletaan, kun työkyvyttömyyden taikka päivärahakauden alkamisajankohta, jonka perusteella indeksitarkistus tehdään, on lain voimaantulon jälkeen.

Lain 11 luvun 4 §:n 5 momenttia sovelletaan, kun oikeus saman lapsen perusteella maksettavaan vanhempainpäivärahaan tai erityishoitorahaan alkaa 1 päivänä lokakuuta 2005 tai sen jälkeen, taikka kun työkyvyttömyys alkaa 1 päivänä lokakuuta 2005 tai sen jälkeen.

Lain 11 luvun 4 §:n 6—7 momenttia sovelletaan, kun ensimmäinen saman lapsen perusteella maksettava vanhempainpäivä on 1 päivänä lokakuuta 2005 tai sen jälkeen.

Sen estämättä, mitä tämän lain 13 luvun 5 §:ssä säädetään, korvataan työnantajalle 60 prosenttia työterveyshuollon vuosittaisen toimintasuunnitelman laatimisesta aiheutuneista kustannuksista mukaan lukien työterveyshuollon ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden toimintasuunnitelman laatimisen perusteena olevien työpaikkakäyntien kustan-

nukset, jos toimintasuunnitelma on laadittu taikka työpaikkakäynti on tehty viimeistään 31 päivä joulukuuta 2005. Työpaikkakäynneillä tarkoitetaan työterveyshuollon suunnitteluun sekä työn, toimintaympäristön ja työyhteisön toiminnan kehittämiseen ja seurantaan liittyviä työpaikkakäyntejä. Korvauksen hakemisessa noudatetaan, mitä tämän lain 15 luvun 7 §:ssä säädetään.

Tämän lain 14 luvun säännöksiä sovelletaan, kun työnantaja hakee vuosilomakustannuskorvausta sellaisten kustannuksien perusteella, joiden perusteena oleva vanhempainpäiväraha on päättynyt tämän lain voimaantulon jälkeen.

Lain 14 luvun 3 §:n 2 momenttia sovelletaan vuosilomakustannuskorvukseen, jos vanhempainpäivärahaa on saman lapsen perusteella maksettu ensimmäisen kerran tämän lain voimaantulon jälkeen.

Sen estämättä, mitä tämän lain 15 luvun 3 §:n 1 momentissa säädetään, korvausta vuonna 2004 syntyneistä vuotuisen omavastuusuuden ylittävistä matkakustannuksista voi hakea 30 päivään kesäkuuta 2005 saakka.

Mitä tässä laissa säädetään työeläkelakien mukaisesta vanhuuseläkkeestä suhteessa sairaus- tai vanhempainpäivärahaan, sovelletaan myös yksilölliseen varhaiseläkkeeseen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 14 päivänä syyskuuta 2004

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Sinikka Mönkäre*